

Asia: VN/16724/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi kotikuntalain ja verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Näkemyksenne kotikunnan menettämistä ja kotikuntamerkin­nän poistamista koskevasta ehdotuksesta (kotikuntalain 7, 9 ja 11 § sekä verotusmenettelylain 5 §)

Lausuntoyhteenveto

Opetus- ja kulttuuriministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksen luonnoksesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö tarkastelee hallituksen esitystä toimialansa palveluiden sekä lapsen ja nuorten oikeuksien näkökulmasta. Kotikunnan menettämisellä ja kotikuntamerkin­nän poistamisella ei katsota synnyttävän suoraa vaikutusta lapsen oikeuteen saada varhaiskasvatusta tai esi- ja perusopetusta.

Varhaiskasvatustalain uudistamisessa huomioitiin myös varhaiskasvatuksen järjestämiseen velvoittavat tilanteet, joissa järjestäminen on sidottu lapsen asumiseen ja oleskeluun. Vaikka lapsen kotikuntamerkin­nä poistuisi väestötietorekisteristä olisi kunnalla lain 6 §:n 2 momentin mukaan velvollisuus järjestää varhaiskasvatusta lapselle, joka asuu kunnassa huoltajiensa työn, opiskelun, sairauden tai vastaavien syiden vuoksi, vaikka lapsella ei ole Suomessa kotikuntaa tai lapsen kotikunta on kotikuntalain perusteella toinen kunta. Varhaiskasvatustalain 6 §:n 3 momentti velvoittaa kuntaa järjestämään varhaiskasvatusta myös kiireellisissä tapauksissa tai olosuhteiden muutoin niin vaatiessa kunnassa oleskelevalle lapselle kuin kunnan asukkaalle. Vaikka lapsen kotikuntamerkin­nä poistuisi, olisi lapsella oikeus saada tiettyjen varhaiskasvatustalain säädettyjen kriteerien täyttyessä varhaiskasvatusta. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että perusopetustalain 4 §:ssä ei edellytetä, että esi- ja perusopetuksen järjestämisen edellyttävä asuminen olisi pysyvää tai että kunnan tulisi olla lapsen kotikuntalain mukaan määräytyä kotikunta. Riittää, että oleskelu kunnassa on sen luonteista, että se voidaan katsoa asumiseksi.

Kotikuntamerkinnän poistamisella ei ole katsottu olevan vaikutusta myöskään ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tai lukiolaissa (714/2018) säädettyyn opiskelijan asemaan.

Etsivää nuorisotyötä koskevat maininnat hallituksen esityksessä ovat tarpeellisia, ja että niissä on otettu huomioon asian aikaisemmissa valmisteluvaiheissa esille tuotuja näkökulmia. Opetus- ja kulttuuriministeriö ehdottaa, että etsivää nuorisotyötä koskevia mainintoja hallituksen esityksessä (nuorisolain 11 §:ssä tarkoitettuun tietojen luovutus nuoren kotikunnalle jaksossa 4.2.3 (yhteiskunnalliset vaikutukset) sekä luvussa 10 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys) täsmennetään tämän lausunnon mukaisesti.

2. Näkemyksenne kotikunnan saamisedellytysten tarkentamista koskevasta ehdotuksesta (kotikuntalain 4 §)

-

3. Näkemyksenne edunvalvojan tekemää muuttoilmoitusta koskevasta ehdotuksesta (kotikuntalain 7 ja 11 §)

-

4. Esitysluonnoksessa on kuvattu lakiehdotusten keskeiset vaikutukset. Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, tarkennettava tai täydennettävä?

-

5. Muut kommentit esitysluonnoksesta

Nuorisotyötä koskevat huomiot

Esitysluonnoksessa on käsitelty esityksen vaikutuksia nuorisolain 11 §:ssä tarkoitettuun tietojen luovutukseen nuoren kotikunnalle jaksossa 4.2.3 (yhteiskunnalliset vaikutukset) sekä luvussa 10 (suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys). Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että etsivää nuorisotyötä koskevat maininnat ovat tarpeellisia, ja että niissä on otettu huomioon asian aikaisemmissa valmisteluvaiheissa esille tuotuja näkökulmia. Mainittujen kohtien osalta opetus- ja kulttuuriministeriö ehdottaa esitysluonnokseen kuitenkin muutamaa täsmennystä.

Esityksestä olisi hyvä käydä selkeämmin ilmi, minkälaisia tilanteita nuorisolain 11 § koskee. Siten esityksessä voisi kuvata, että nuorisolain 11:ssä säädetään tilanteista, jolloin nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot tulee luovuttaa nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten salassapitosäännösten estämättä. Mainitun säännöksen mukaan esimerkiksi opetuksen järjestäjän on luovutettava tiedot perusopetuksen päättäneestä nuoresta, joka ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin sekä koulutuksen järjestäjän on luovutettava tiedot nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa tai lukiokoulutuksessa. Lisäksi puolustusvoimien ja siviilipalveluskeskuksen on luovutettava tiedot nuoresta, joka vapautetaan varusmies- tai

siviilipalveluksesta palveluskelpoisuuden puuttumisen takia tai joka keskeyttää palveluksen. Lisäksi myös muu kuin edellä tarkoitettu viranomainen voi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot, jos viranomainen arvioi tehtävässään saamiensa tietojen perusteella ja nuoren tilanne ja tuen tarve kokonaisuudessaan huomioon otettuna nuoren tarvitsevan viipymättä tukea päästäkseen palvelujen ja muun tuen piiriin.

Esityksen sivulla 32 todetaan, että jos ulkomailta Suomeen muuttanut nuori menettäisi kotikunnan Suomessa, kunta ei voisi saada etsivää nuorisotyötä varten mahdollisesti tarvitsemiaan tietoja nuoresta muilta tahoilta, jos kyse olisi salassa pidettävistä tiedoista. Esimerkiksi jos nuoren kotikuntaa koskeva merkintä poistetaan, ei opetuksen tai koulutuksen järjestäjä voisi luovuttaa salassapitosäännösten estämättä tietoa opintonsa keskeyttäneestä nuoresta kunnan etsivälle nuorisotyölle. Esitysluonnoksen mukaan säännös koskee kuitenkin vain salassa pidettäviä tietoja, ja etsivä nuorisotyö perustuu lähtökohtaisesti nuoren vapaaehtoisuuteen ja nuoren kanssa tehtävään yhteistyöhön. Siten esitysluonnoksen mukaan tarve saada nuorta koskevia salassa pidettäviä tietoja voidaan arvioida vähäiseksi. Tarvetta saada nuorta koskevia tietoja nuorisolain 11 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa salassapitosäännösten estämättä ei sinänsä opetus- ja kulttuuriministeriön näkemyksen mukaan voida arvioida vähäiseksi, koska etsivällä nuorisotyöllä on tärkeä rooli tuen tarpeessa olevan nuoren tavoittamisessa ja auttamisessa häntä tarvitsemiensa palvelujen ja tuen piiriin. Kuitenkin jos kyse on esityksessä tarkoitetuista henkilöistä, jotka asuvat maassa ilman laillista oleskeluoikeutta, voidaan nuoren kotikunnalla oleva tarve saada etsivää nuorisotyötä varten nuoren tiedot nuorisolain 11 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa arvioida vähäiseksi, koska ilman laillista oleskeluoikeutta maassa asuva nuori ei välttämättä ole esimerkiksi säännöksessä tarkoitettussa koulutuksessa tai hänet on voitu tavoittaa ja ohjata mahdollisesti tarvitsemansa palvelun piiriin jo muuta kautta. Joka tapauksessa etsivä nuorisotyö perustuu lähtökohtaisesti nuoren vapaaehtoisuuteen ja nuoren kanssa tehtävään yhteistyöhön, ja nuoreen voidaan saada yhteys ja hänelle voidaan tarjota etsivän nuorisotyön palveluita, vaikka viranomainen ei tekisikään yhteydenottopyyntöä tai ilmoitusta kotikunnalle.

6. Kotikuntalain muutostarpeita keväällä 2020 selvittänyt hanketyöryhmä ehdotti kotikuntalain kokonaisuudistuksen tekemistä. Pidätkö sellaista tarpeellisenä ja jos pidätte, millaisia asioita uudistuksessa tulisi mielestänne erityisesti ottaa huomioon?

-

Lehikoinen Anita
OKM

Lamberg Kirsi
OKM